

Eğitim

Halit ÖZDÜZEN

ERDEMLİ

ÇOCUK YETİŐTİREBİLMEK

Sevgi ve saygı dolu bir aile ortamında yetişen çocuğun mutlu, bunun tersi bir aile ortamında yetişen çocuğun da mutsuz olması kaçınılmazdır. Çocuğa gereken eğitsel değerleri veremeyen aileler, sürekli olarak kendi çocuklarının başarısızlığını çevre ve eğitim sisteminin yanlışlığında aramışlardır. Çocuk anne ve babasının genlerini taşıyan bir birey olarak, zekâsının bir kısmını kalıtım yoluyla soydan alırken, büyük bir bölümünü de aile, okul ve çevre aracılığıyla alarak, geliştiren sosyal bir varlıktır. Aynı çevre ve yakın kalıtımsal zekâyı doğup, evrensel değer ve ilkelere aile içinde özümseyen çocuklar başarılı oldukları halde, bu değerlerden uzak ailelerde yetişen çocuklarının başarısız oldukları gözlenmiştir. Ailelerin kendi çocukları için yakınmalarının nedeni: İnsan egosunun özeleştiriyi kabullenmemesi yanında, yeterli eğitimi alamamış olmaktan da kaynaklanmaktadır. Bebekliğinden itibaren şımarık, sorumluluktan kaçan, paylaşmayı kabullenmeyen, vurdumduymaz ve mazeretlerin arkasına sığınan bir yapıda

yetistirilen çocuğa, dünyanın en iyi sosyo-kültürel çevresi ve eğitiminin sunulması dahi hiç bir şeyi değiştirmeyecektir. Şurası unutulmamalıdır ki, eğri büğrü ve budağı bol bir ağaçtan, dünyanın en maharetli ustası dahi mobilya imal edemez!

Çocuk Özgürlüğü

İslâm'a göre ; “*Bütün çocuklar İslâm fıtratında doğarlar*”, aile ve sosyal çevre onu ken-

da çocuklarına taşıyarak, onları evrensel doğrulara göre, artı ve eksilerle eğitmektedirler.

Bu güne kadar çocuk konusıyla uğraşan Pedagog ve Sosyal Psikologlar yüzlerce cilt kitap yazarak, aile ve eğitim kuruluşlarını yönlendirmeye gayret etmişlerdir. Bu çalışmalarından elde edilen sonuçların bir kısmı şöyle özetlenebilir: Başarısız çocuk için aile, okul ve çevreyi suçlarken, yetersiz eğitim

“Çocuk, Yüce Allah (c.c)’ın insana yeryüzünde sunduğu en büyük hediye ve en değerli emanettir; anne-baba onu en güzel şekilde yetiştirmekle yükümlüdür. Bir başka anlatımla, onu iyi ve salih evlat olarak yetiştirmek İslâmî terminolojiye göre “Ameli salih (güzel iş), yani ibadettir.”

di inanç ve kültürüne göre yetiştirir. Çocuk, gelişimini sağlayıp, toplumsal normlarla sınırlanmaya kadar özgürdür. Bu özgürlük N. Fazıl’ın dizelerine şöyle yansımıştır: “Biz akıl tutsağıyız, çocuktaki asıl hür.” Aile ve toplumlar, bünyesinde bulunan güzel değerler yanında, birtakım sosyal hastalıkları

kurumları ve eğitimciler de sürekli aile ve çocuğu suçlaya gelmiştir. Tarafsız gözle bakıldığında, sorumluluğun büyük bir bölümü ailede olmakla beraber, bizim gibi sosyo-ekonomik gelişmişliğini tamamlamamış ülkelerde, yaz-boz’u çok ve niteliksiz eğitim sistemleri yanında iyi yetiştirilmemiş eğitimciler

eliyle yürütülen projelerin, çocukları olumsuz yönde etkilemesi de kaçınılmazdır.

Değerlere Erişim

Eğitim, bireyi evrensel boyutta araştırmacı, yaratıcı, bilge ve erdemli kılarak, sevgi, vatan-millet ve inanç gibi terminal değerleri özümsetmelidir. Ancak bu donanımlarla yetişen insan, kendi egosundan kurtularak, daha yüce değerlere erişimi hedefleyebilir.

Çocuğun 0- 2 yaş dönemi oldukça önemlidir. Bu yıllar, “temel güven duygusu”nun oluştuğu devredir. Bu yaşlarda aile, çocuğa maddî ve manevî değerleri öğrenmesi için zemin hazırlama yanında; öz saygı, öz gü-

ven ve başkaları ile paylaşımı da öğretmelidir. Öğretinin odağı, çocuğa sevgiyle yaklaşmaktan geçmektedir. Nitekim çeşitli ülkelerde yapılan saha araştırmalarında 0-2 yaş arası ve onu takip eden yaşlarda, yakın ilgi ve sevgi ile yetişen çocukların yetişkinlik devrelerinde, daha huzurlu ve başarılı oldukları belirlenmiştir. Konunun uzmanı akademisyen H. Haktanır’ın tespitlerine göre; “Ebeveynlerin tutumlarını etkileyen etmenler konusunda farklı ülkelerde yapılan araştırmalarda farklı sonuçlar çıkmış olsa bile, çocukluğunda sevgi, hoşgörü görmüş

demokratik ailelerde yetişmiş, öğrenmeye açık insanlar ve doğayı seven, sorumluluk sahibi kimlik yapısı sorunlu olmayan bireylerin tutumları hangi toplumlarda olursa olsun sağlıklı ve istenen tarzda olduğu bulunmuştur.” İnsanoğlunda davranış normları 2 yaşından itibaren dışa bağımlı olarak şekillenmeye başlayıp, 10 yaşına vardığında büyük ölçekte tamamlanır. Çocuğun ruhsal gelişiminin oluştuğu en önemli dönem bu ilk yıllardır; zekâsının % 70-80’i ilk 7-10 yılda geliştiği gibi, kişiliğinin oluşması da bu yıllara rastlar.

Anne Modeli

Çevresinde olup biteni 3-4 yaşlarından itibaren sorgulamaya ve varlıkların nedenini araştırmaya başladığında, ilk öğretmeni annesi olmaktadır. Bu nedenle annenin eğitimi olması ve çocuğun sorularına mantıklı ve anlaşılır cevaplar vermesi gerekmektedir. “Onu, çocuk olduğu için nasıl olsa anlamaz” diyerek, sorduğu soruya abuk-subuk anlamsız cevaplar vermek, daha sonra doğru cevabı başkalarından öğrendiğinde ebeveyne olan güvenini sarsacak ve bir şey bilmediğine hükmedecektir. Şairin dediği gibi, “Annesi gül koklarsa ağzı gül kokan çocuk; ağaç içinde ağaç geliştiren tomurcuk”.

Klinik Psikolog Emel Sağlamtunç’un çocuk yetiştirme konusundaki görüşleri şöyledir: “Çocuk yetiştirmek her ana-baba için olağanüstü bir de-

neyimdir. Çocuğunuzun gözleminin içine bakın ve orada kendi içinizdeki çocuğu görmeye çalışın. Bunu yapmak için hiçbir zaman geç değil. Orada içinizdeki çocuk hâlâ sevgi, ilgi, şefkat ve bakım bekliyor. Onunla ilgilenip, çocuk olmanın keyfini ve güzelliğini yeniden yaşayabilirsiniz, çocuğunuzla birlikte ve bu kez 'eksiksiz' büyüdüğünüzü fark edeceksiniz.”

Çocuklar Emanettir

Çocuk, Yüce Allah (c.c)'ın insana yeryüzünde sunduğu en büyük hediye ve en değerli emanettir; anne-baba onu en güzel şekilde yetiştirmekle yükümlüdür. Bir başka anlatımla, onu iyi ve salih evlat olarak yetiştirmek İslâmî terminolojiye göre “Ameli salih (güzel iş), yani ibadettir.” Bir hadis-i şerifte Peygamberimiz (s.a.v) şöyle buyurmaktadır: “İnsan vefat ettiğinde amel defteri kapanır, ancak şu üç husustan dolayı ona sevap yazılmaya devam eder: (sürekli) hayırlı bir iş, (sonraki nesillere intikal eden) hayırlı ilim ve yetiştirilen Salih (iyi) evlat.” Kur'an-ı Kerim'de; “Ey inananlar! Kendinizi ve aile bireylerinizi Cehennem ateşinden koruyunuz ki, onun yakıtı insanlar ve taşlardır.”(66/Tahrim, 6) diye emreden Âlemlerin Rabbi, çocuğun iyi insan olarak yetiştirilmelerini anne ve babadan beklemektedir.

Gelişen bilişim teknoloji ile beraber anne-baba, eğitim kurumları yanında merkezî otoriteye de önemli görevler düş-

mektedir. Bilhassa çağımızda televizyonlardaki bazı program ve reklamlar; internet ortamında gerçekleşen bazı olumsuz olgular, çocukları kültür, ahlak ve inanç noktasından negatif olarak etkileyebilmektedir. Bilhassa internet yeni bir teknoloji olduğundan, bunun zararları ve çocuklarımızda yarattığı bağımlılık ve oluşan kişilik bozuklukları ülkemizde yeni görülmeye başlanmıştır. Bu teknolojilerin olumlu kullanıldığı takdirde insanlığa birçok yararlar sunduğu tartışmasızdır. Ancak bağımlı-

lık yaratarak, çocukların sosyalleşmesini engeller konuma geldiği de tartışmasız bir başka olgudur. Ailelerin bu konuda oldukça duyarlı davranması gerekmektedir. Konunun uzmanı Akademisyen H. Yavuzer'in anne ve babaya önerileri şöyledir: “Günümüzde çocuk önemle ele alınması gereken bir bireydir. Özellikle uyum ve davranış bozukluğu gösteren ve suça itilen çocukların giderek artması, ana-baba ve eğitimcilerin 'çocuk eğitimi' konusunda daha dikkatli ve bilimsel bir yaklaşım içinde olmalarını zorunlu hale getirmektedir. Günümüz anne ve babası artık geleneksel çocuk terbiyesi metotlarının ye-

tersizliğinin bilincinde olduğu gibi, çağdaş kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerinden de haberdardır. Bu durum, ana-babaları 'en sağlıklı eğitim şartları' konusunda bir arayışa itmektedir.”

Dr. Fitzhugh Dodson ; “Çocuğunuzu anlayabilmeniz için, onu kendine özgü gelişim biçimi içinde, bir bütün olarak görebilmeniz gerekir. Ana-babalık sanatı üzerine kurulan eğitimsel felsefeyi iyice sindirin içinize. Çocuk yetiştirmek, güç ve kar-

“Eğitim, bireyi evrensel boyutta araştırmacı, yaratıcı, bilge ve erdemli kılarak, sevgi, vatan–millet ve inanç gibi terminal değerleri özümsetmelidir. Ancak bu donanımlarla yetişen insan, kendi egosundan kurtularak, daha yüce değerlere erişimi hedefleyebilir.”

maşık bir iştir. Ne var ki dünyanın mutluluk getiren, insana huzur veren en tatlı uğraşlarından da biridir. Bir ananın dünyaya sunacağı en önemli armağan, mutlu ve güvenli bir insan olarak yetiştirilmiş çocuklardır.” diyerek, eğitimin önemli olduğu gerçeğinin altını çizmektedir.

Başından beri izaha çalıştığımız gibi, çocuk yetiştirmek hiç de kolay olmayan bir görevdir; onun için anneler oldukça ulvî ve kutsal birer varlıklardır; bu nedenle İslâm Dini; kazanımı oldukça zor olan Cenneti, erdemli çocuk yetiştiren annelerin ayaklarının altına sermiştir.